

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROČBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Hrvati in Slovenci v državnem zboru.

„Hrvatska“, glavno glasilo „Hrvatske stranke prava“ v banovini, torej sedaj nekako oficijozen dnevnik, je prinesla dne 5. junija članek pod tem naslovom. Poročajoč o pogajanjih dr. Šusteršiča z dalmatinskimi poslanci Bikaninjem, Ivčevićem in Prodanom, pravi: „Vprašanje edinstvenega jugoslovanskega kluba je še le v zametku in je jako dvojbeno, da li se bo to srečno rešilo. Eno ipak vsi priznavajo: potrebo združenja vseh hrvatskih, slovenskih in srbskih zastopnikov, ker zveze, klubi so oni, ki imajo v parlamentu moč... A za tako združenje je potrebna neka podlaga, neka platforma, neki edinstven program v nacionalno-političnih vprašanjih. Treba utrditi one točke, ki so Hrvatom, Srbom in Slovincem uživetvorjenje njihovih narodnih teženj skupne; treba potem odmeriti odnosaj, ki bi ga klub imel zavzeti napram ostalim parlamentarnim skupinam ter označiti odnosaj Hrvatov, Srbov in Slovencev proti ogrsko-hrvatski polovici monarhije. „Hrvatska“ pričakuje, da bodo dalmatinski zastopniki tudi letos v državnem zboru dali svojo državno-pravno izjavo, in sicer ne samo Hrvat, ampak vsled reške in zaderske resolucije tudi Srbi.

Zakaj ne bi dali take izjave tudi Hrvati Istre in zastopniki Slovenije iz Trsta? Ne morejo sicer reči tega, kar povedo zastopniki iz Dalmacije ali zato bi se ipak dala sestaviti ena skupna izjava Hrvatov, Slovencev in Srbov, če se postavijo vsi na zajedniški temelj hrvatske pragmatične sankcije iz leta 1712., na zajedniški temelj narodnih aspiracij, na zajedniški temelj protimbe današnjemu sestavu. Slovenci ne priznavajo, kakor ne priznavajo Hrvati, pravoveljavnosti današnjih decemberskih zakonov; Slovenci ne priznavajo, kakor ne priznavajo Hrvati, zakonitosti zakonov, na katerih sloni državni zbor, ustvarjenih brez sodelovanja sabora; niti za Slovence, niti za Hrvate ni državni zbor s pravnega, državnega in narodnega stališča njihova hiša. Tu je dovolj gradiva za skupno državno-pravno izjavo, ki bi bila osnova kluba samega.

Jugoslovanski klub moral bi potem označiti svoje stališče napram ostalim narodom Avstrije in napram poedinim parlamentarnim skupinam, Hrvat, Srbi in Slo-

vencei. Zajedniško jim mora biti načelo ravnopravnosti, zajedniško načelo narodne avtonomije pa eventualno v obliki federalizma; zajedniška težnja za preustrojem monarhije na temelju zgodovinskih in narodnih pravic poedinih narodnih skupin; zajedniški so jim protivniki, a razen tega jih s Čehi spaja tudi protivnost proti vnanji politiki, osobito proti trozvezi.

Jugoslovanski klub bi moral končno precizirati svoje stališče proti ogrsko-hrvatski polovici monarhije, ne pustivši z uma, da je član ogrsko-hrvatske državne zajednice baši Hrvatska in da so na Ogrskem tudi Srbi, Hrvati, Slovaki in Rusini ter Rumuni in Sasi.

Prevažna bode pozicija jugoslovanskega kluba v vprašanju avstro-ogrsko nagodbe. Njegova dolžnost bode, da ne prizna toka nagodbenih pogajanj rednim in pravoveljavnim, ker sta pri pogajanjih sodelovali le ogrska in avstrijska vlada, dočim je tretja stran, Hrvatska, izigrana. § 4 ogrsko-hrvatske nagodbe pravi jasno, „da se v bodoče morejo slični temeljni zakoni in nagodbe ustvarjati samo z zakonitim sodelovanjem kraljevin Dalmacije, Hrvatske in Slavonije.“

Pred temi vprašanji morajo vse opreke klerikalizma in liberalizma brez sledu izginiti.

Univerza.

Kakor smo Slovenci povsod polovičarski, smo polovičarski tudi v svojih narodnih zahtevah. Če bi se nam postavilo v Ljubljano nekaj pod imenom Slovenska Univerza, pa bi bili zadovoljni; ne vprašali bi se, ali bo dotična naprava res odgovarjala namenu in potrebam visoke šole. Z zadovoljnostjo bi jo kazali svetu in nova prilika bi nam bila dana za prireditve nebroj veselice, znana lahkoživost, brezskrbnost in neresnost našega naraščaja bila bi zopet za nekaj časa podprta in navidezno upravičena. Ostali bi naši mladi večinoma v svoji domačiji, v skrajno filisterski Ljubljani; njihovo duševno obzorje bi se ne moglo niti najmanj razširiti, za velika kulturna in socialna gibanja ne bodo dobili nič več smisla, kakor ga imajo naši poprečni mestjani sploh.

Dobrodelen upliv svetovnega mesta bo izostal, socialna in kulturna vzgoja, katero more podati le daljše bi-

vanje v kakem središču vsega tega gibanja, bo največ trpela in iz naše domače univerze izhajali bodo ravno taki zakrknjeni filistri, kakor sedaj izhajajo iz naših srednjih šol.

Univerza v Ljubljani, če se uresniči, bo pač v vsakem oziru zadnja v Avstriji. Učnih sredstev dosedaj nimamo še prav nič, treba bo torej vse popolnoma nanovo nabaviti, naša licealna knjižnica je, glede tega tudi jako pomanjkljiva. Učne moči bodo vseskozi pomanjkljive. Slovenci sami imamo jih le malo na izbero, in še med temi izbirajo odločilni faktorji pri nas po vseh drugih principih kakor po sposobnosti. Treba bo torej, da nam bodo priskočili tuje na pomoč; da tudi v tem slučaju Ljubljana ne bo dobila ravno prvih moči, je umevno. Da nas pa tudi vlada po svojih znanih načelih, kakor v nobenem oziru tudi glede univerze ne bo bogve kaj podpirala, je umevno. Imeli bi v tem slučaju univerzo zadnje vrste; da pa je taka prej v našo škodo kakor v korist, bo vsakomur jasno, ki ve ceniti vrednost visokih šol sploh.

Na jugu Avstrije je pa univerza na vsak način potrebna. Ker tu prebivajo Jugoslovani v veliki večini, je umevno, da mora biti njen značaj jugoslovanski. Kot taka pa sodi edino v Trst, ne pa v Ljubljano. Ugleđen in dalekoviden politik izrazil je to misel že na drugem mestu. Kakor sedaj stojijo akcije, je ostal njegov klic glas vpijočega v puščavi. To pa le po krivici in po kratkovidnosti onih, ki si prisvajajo odločilno besedo.

Trst je svetovno mesto, ki raste vkljub vsemu zanemarjanju od strani naše vlade. Trst ima že sedaj precej znanstvenih zavodov, tudi glede umetnosti ima že dokaj nabranega. Gledališče, zlasti opera in glasba sploh stoji jako visoko. Ker leži ob morju, je pos-bno za naravoslovesa ugodna prilika novih in važnih raziskavanj. Trst ima mnogo tehniških, industrialnih podjetij. V Trstu se shajajo tuje vseh narodov in dežel. V Trstu je dana prilika za vsestransko izobrazbo, tam ni najti tiste enostranske ozkosrčnosti, ki je ravno v Ljubljani največja ovira napredku. Trst raste večinoma po okoličinah, ki se selijo iz okolice v mesto. Vsi novodošli prebivalci skoro so Jugoslovani, le ker so sedanje razmere tako neugodne, se potem deloma poitalijanijo. Jugoslovanska univerza v Trstu bi to situacijo na mah izpremenila. Postala bi to postojanka, ki bi ščitila in ohranila narodni duh vseh jugoslovanskih prebivalcev mesta. S tem bi tudi privabila marsikatero podjetnega moža naše narodnosti, ki se v

LISTEK.

Dve leti pri Čukčih in Korjakih.

Potopisna črtica. J. Enderli.

X.

K Čukčom ob Ledenem morju. — Priprave za dolgo pot.

Iz Marinske pošte smo imeli potovati v saneh ob Berinskem morju. Ker so vlekli sani psi, je bilo treba več mesecev, preden dospemo do cilja. Ker primanjkuje na tej poti hrane kakor goriva, smo se morali založiti s tem doma.

Pripravili smo sedmero sanij in vzeli 72 kg sibirskega sprešanega čaja, 32 kg čukaškega tobaka in 48 kg sladkorja. Rabili smo te stvari za menjavo z ondotnimi prebivalci. Ker prihajajo k tem včasih tudi ameriški lovci na kite, smo vzeli s seboj le take stvari, ki jih Američani nimajo; zlasti torej čaj, ki je postal Čukčom in Eskimom uprav neobhodno potreben. Poleg raznih drobnarij, kakor verižice, prstane, steklene bisere, šivanke; poleg fotografičnih in sličnih priprav smo vzeli s seboj še hrane za pse. Naložili smo 1800 posušenih rib in nekaj masti morskih psov, ki je tehtalo kakih 60 starih stotov. Vsled tega je ostalo za naše potrebe na saneh le še malo prostora. Konzerve so bile pretežke, zato smo vzeli

največ prekajenega jelenskega mesa, posušeno sadje in ameriški cvibak.

Prve dni nam je pot zelo nagajala. Treba je bilo premeniti nekatere pse, ki se niso znali spariti v vožnji, popraviti razne dele na saneh, preložiti blago itd. Prvi dan so bili naši spremljevalci-domačini — šest po številu — nekoliko vinjeni še od pijače pri slovesu. No, sčasoma je prišlo vse v boljši tek.

Sani in psi so v teh krajih neprecenljivo sredstvo. Sibirske sani, ali kakor jih imenujejo domačini, narte, so ozke komaj pol metra in dolge dobra dva. Les, ki ga uporabljajo za sani, kuhajo najprej v vreli vodi, potem ga utaknejo pod led v tekočo vodo. Mesec dni ali še več konservirajo potrebni les, ki potem res zelo kljubuje vsem vremenskim izpremembam in potovalnim neugodam. Les je postal trd skoro kot železo.

Železnih žrebljev ali sploh železa ni na celi narti niti za trohico. Vse je povezano z jermenji. Sani so vsled tega zelo prožne. Pot črez tundre je silno nevarna, zlučnjana in raztrgana, torej se morajo sani vsakemu sunku in skoku vdati. Da se sani ob delu, ki drsi po tleh, preveč ne obrabijo, jim služi posebno sredstvo „vojda“ imenovano: z vodo polijejo ta spodnji del. Voda v hipu zmrzne in ta led se sprime z lesom tako, da se komaj po poldnevni vožnji obrabi. Potem je treba proces ponoviti. Na spomlad, ko se ni pomagati z vojdo, ker kaže

temperatura le 10 do 20 stopinj mraza (— 10° do — 20° C), privežejo kosti morskih kitov, najrajši dele spodnjih čeljusti, na les, ki drči po tleh. Stvari, ki so na saneh, so pokrite s kožo in z jermenji tako dobro prevezane na križem, da se ničesar ne more izgubiti, tudi če se obrnejo sani narobe, kar se tekom vožnje čestokrat zgodi. Za vsako narto, v katero je vpreženih sedem parov psov, je treba nad 200 m raznih jermenov.

Seveda je treba pse dobro izbirati; zlasti je dobro izvoliti take, ki so drug na drugega že navajeni. Pred vsako daljšo potjo je treba dati psom dovolj počitka in pred vsem obilo dobre hrane. Na potu dobe v hrano le vsakih 24 ur nekaj posušenih rib.

Ker je pot huda in zelo razdrapanja, se psom tace do krvi ranijo. Te rane je treba celiti včasih po več kot mesec dni, pes je bolehen in jedo malo, se ne more spraviti naprej. Vsak sankar ima zato s seboj zadostno število posebnih pasjih obutal, ki jih natakne psom na noge, kadar je zelo hud mraz in je pot jako slaba. Črez noč je treba psu obutalo odvezeti, ker se mu napravi drugače pot v njih, ki takoj zmrzne, da ozebejo živali noge in pes je zopet nesposoben.

Po noči so psi leni. Zlezejo v klopčič, pokrijejo si gobec z repom in ne ganejo se, dokler jih ne pokliče njih gospod: naj sneži, naj piše burja ali karkoli. Ker bi se tako lahko zgodilo, da pse zamete in se potem zaduše

današnjih razmerah ne upa in ne more naseliti v Trstu. Kot jugoslovanska imela bi velikansko privlačno silo. Koliko naših bratov Hrvatov ali Srbov, ki sedaj pohajajo v Gradec, Dunaj, Inomost, bi raje prišlo v Trst. Posebno Jugoslovani iz krajev, ki leže na obali Adrije, ki so navajeni na bučanje morja, bodo z veseljem pohiteli v zavetišče znanosti in vede, kjer se ne bo žalilo in zanemarjalo njihove narodnosti. Glede učnih moči ne bomo več tako osameli, kakor bi bili na univerzi v Ljubljani. Zakaj zagrebški in belgrški učenjaki bi se lahko izmenjavali s tržaškimi. Ustvaril bi se tako nek štab jugoslovanskih učenjakov, ki bo zadoščal vsem potrebam, ki se bo vedno izpopolnjeval in ki bo vzgajal nov naraščaj v pravem, zdravem, slovanskem duhu. S tem bi bil storjen velik korak v jugoslovanskem zbližanju, kateremu so sedaj postavljene velikanske zunanje ovire, za katere pa, odkritosrčno rečeno, pri nas ni pravega pojmovanja in zadostnega zanimanja. Univerza v Trstu bi lahko postala izmed prvih v Avstriji, dani so ji vsi pogoji za tekovanje z ono v Pragi ali na Dunaju.

Da jo bo težje priboriti kakor v Ljubljani, naj nam bo samo v izpodbudo k tem intenzivnejšemu boju. Vsi merodajni faktorji naj bi imeli povsod in vedno .a cilj pred očmi, povsod in vedno naj se poudarja ta potreba, povsod in vedno, kjer hoče kdo od nas kako koncesijo ali kako ugodnost, naj se stavi kot pogoj zahtevo sodelovanja pri dosegu najvažnejšega cilja: univerze v Trstu.

To pa še ni vse. Glejmo tudi tuintam v malo daljšo prihodnost. Avstrijska obal sinje Adrije je zasedena od jugoslovanskega plemena. V mestih sicer gospodarijo dosedaj tuje ali pa vsaj potujeni domačini. Dotok pa se vedno in skoro edino le vrši iz jugoslovanskega ljudstva. Ljudstvo, rezervoar, iz katerega se jemlje novih svežih moči za vse kroge, je jugoslovansko. Morje je neizmeren vir dohodkov, v njem je bogastva brez dna; povsod po vsem svetu uživa to bogastvo, ali pa ga je vsaj v veliki meri deležno ljudstvo, ki biva ob dotični obali. Ali naj mi ostanemo vedno sramotna izjema tega občeveljnega stavka? Tudi za nas bi bil potreben orjaški klic, ki bi predramil naše zaspane glave, klic, ki bi vzbudil v njih eno, enotno veliko misel: **Naša prihodnost je na morju.**

Politične stranke avstrijskih Ukrajincev (=Malorusov*).

Odločujoče politične stranke med gališkimi in bukovinskimi Ukrajinci (tudi Malorusi ali Rutenci imenovani) so sledeče:

1. narodno-demokratska (Mladorutenci), 2. radikalna kmetjska, 3. socialnodemokratska, 4. rusofilska (Starorutenci).

Med tem ko stoje prve tri stranke na stališču narodne enakosti (identitete) rutenskega naroda v Avstriji z Rutenci v Rusiji (imenovani po Ukrajini, kjer prebivajo Ukrajinci), so spravili rusofili to narodno identiteto v gotovem oziru v zvezo z Rusi. Ta stranka, ki je bila posledica velikega panslavističnega gibanja, je bila v letih šestdesetih in sedemdesetih odločilna. Toda čimbolj se je probujala ukrajinsko-narodna misel, tembolj je izgubljala na svojem ugledu in pomenu, dokler ni padla tako nizko kakor stoji danes. Rusofili so kandidirali v vseh vzhodno galiških volilnih okrajih, a prodrli so samo s petimi kandidati, od katerih moramo smatrati zopet samo dva (dr. Hlibovickij in dr. Markov) brezpogojnim pristašem splošne ruske ideje, med tem ko pripadajo ostali trije (dr. Korol, Kuri-

*) Ker je pokazal eden najodličnejših slovenskih voditeljev te dni tako kruto neznanje o Ukrajincih, priobčujemo ta pregled v splošno informacijo.

pod snežno odejo, vstane vsak vodič sanij po večkrat na noč, da skliče pse na noge in se žival tako otrese snega.

Psi niso vpreženi na nobeno uzdo. Ravna se po klicu vodnikovem. Ker pa so psi zelo divji, nastane v njih vrsti mnogokrat velik nered. Glavno je, da sta prednja dva psa dovolj poslušna, dovolj modra in močna. Po njiju se ravna ostala tolpa. Če zgrešita prednja dva ali če ne sledita lepe ravne poti nemoteno naprej, potem ne pomaga nobeno klicanje, nobeno preklinjanje. Vodnik sanij, kajim imenovan, sedi o robu sanij, vsak hip pripravljen, da skoči v stran. Z eno roko se drži za sani, v drugi ima dva vatlja dolgo težko z železno ostjo okovano palico. S to ravna sani, s tem jih zavira. Ozka narta se zvije povsodi z uprav kačjo spretnostjo sredi najbolj razoranih globelj in globlin.

Dober vodič ne tepe svojih psov dostikrat; ali kadar jih: tedaj pa pošteno. Vsako jutro, kake pol ure po začetem potu, se prično psi obotavljati. Vodič preklinja najprej na ves glas, kliče pse po imenu drugega za drugim. Ali to pomaga le malokdaj. Zato ustavi sani, stopi na jermen, ob katerem so psi privezani, vzame svoj dolgi bič in neusmiljeno ga vihti nad psi. Vsakdo prejme pošteno izplačan svoj del. Tako temeljito in s tako mirnostjo jih pretepava, da se mu je treba čuditi. Grozno se razlega rjojenje psov po tihi tundri — ali zdravilo je izborno pomagalo. Psi dirjajo do večera brez vsake hibe naprej. Če

lovič in župnik Davidiak) zmernemu krilu rusofilske stranke, ki sicer priznava Rutence kot samostojen narod, a se bojuje samo proti iredentovskemu imenu „Ukrajinci“ in išče obrambo Rutencem pri Rusih. Ta stranka predstavlja tudi starokopitni živelj med gališkimi Rutenci, zato je njih drugo nazvanje „Starorutenci“ upravičeno. Zadnji trije rusofilski poslanci nastopajo odločno za enotni rutenski klub v državnem zboru.

Med tem ko je ime Starorutenci upravičeno za to stranko vsled tega, ker sami sebe često tako imenujejo, je nastalo nazvanje „Mladorutenci“ za pristaše današnje narodno-demokratske stranke pač samo kot nasprotje k „Starorutencem“. Ime „mladi“ je bilo samo za to stranko res dotlej na mestu, dokler sta bili le dve stranki. Toda narodni demokratje so se ločili tekom časa v tri smeri: nekateri „mladi“, so ostali še naprej zvesti svojemu nacionalnemu programu, drugi so vstopili v socialnodemokratsko stranko, tretji pa so ustanovili popolnoma novo stranko, imenovano radikalno (v socialnih zadevah).

To stvarjenje novih strank ni imelo na „stare“ drugega vpliva, kakor da se prišteva njih stranki danes jedva $\frac{1}{10}$ vseh Rutencev. Svoj uspeh pri volitvah imajo zahvaliti deloma tudi podpori vseh poljskih starokopitnežev, ki so se povsod drugod borili proti Ukrajincem. Glasilo „starih“ je dnevnik „Galičanin“ (izg. Haličanin).

Najmočnejša med vsemi rutenskimi strankami je brezdvomno narodno-demokratska stranka. Najmanj $\frac{7}{10}$ naroda ima za seboj; izmed 32 Rutencem odločenih mandator si je priborila dvaindvajset. Ta stranka je demokratska in strogo narodna. Veljala bi rada nekako za vse stanovce, vendar naglaša v svojem programu poleg narodnih zahtev najbolj kmetjske koristi. Tako zahteva n. pr. nasilni nakup vseh velikih posestev. Ta svet je potem razdeliti na ubožne kmete. Strankino glasilo je dnevnik „Dilo“.

Korak naprej v zahtevi kmetjskega programa je storila radikalna kmetjska stranka, ki zahteva, da je odvzeti veleposestnikom ves svet, ne da bi se ga plačalo. To zemljo je razdeliti med kmete. Predvsem je ta stranka strogo protiklerikalna. Prvič pošlje sedaj svoje zastopnike v parlament (tri). Njeno glasilo je dvakrat na teden izhajajoči „Hromadskij Golos“.

Razen treh imenovanih strank obstoji še socialnodemokratska, ki je sicer še zelo nerazvita, a ima jako lepo bodočnost. Njeno glasilo je tednik „Zemlja i Vola“ (zemlja in svoboda).

Omenjamo naj, da do sedaj še ni med Rutenci nobene klerikalne stranke. Duhovščina namreč sama se ne navdušuje za klerikalne in nazadnjaške ideje. Lvovskemu metropolitu, ki je poskusil ustanovitev rutenske klerikalne stranke, so se kar uprili. Klerikalno-starokopitnim idejam je pristopen samo dnevnik „Ruslan“, po vladi protežirano glasilo bivšega poslanca Barvinskega, ki pa je sedaj propadel s svojo kandidaturo prav zbog svoje starokopitne klerikalne smeri.

Vseh v Galiciji (27) in Bukovini (5) izvoljenih rutenskih poslancev je 32. Posamezne stranke imajo toliko poslancev:

Narodno-demokratska 22, radikalna kmetjska 3, socialnodemokratska 2, rusofili („Stari“) 5, skupaj 32.

Po poklicu so poslanci: odvetniki in odv. kand. 12, uredniki 4, duhovniki 4, uradniki 3, vseučilišni profesorji 2, kmetje 2, gim. ravnatelj 1, gim. profesor 1, nadzornik ljud. šol. 1, ljudski učitelj 1, neodvisen 1, skupaj 32.

V bodočem parlamentu bodo tvorili najbrž vsi skupen klub; gotovo pa vsi poslanci narodno-demokratske stranke in radikalno-kmetjske, torej skupno petindvajset. Ker pa so tudi „stari“ v svoji volilni izjavi zapisali, da naj pri-

kateri med potjo pravilno ne vleče, je vodič sicer pripravljen vsak hip, zadeti nepokorneža kar sredi vožnje s svojo palico, pa pes pozna kajimov knif dobro in skuša udarec po možnosti se izogniti.

Neverjetno je, kako mnogo spe ti psi. Noč in dan bi ležali nepremično. Zganejo se le, ko jim prineseš živež. S slastjo požro pičlo hrano in potem se zopet zarijejo v skupni klopčič. Ko spe tako, vstane eden izmed njih, stegne vrat, napravi kakor da hoče otrestiti zaspanec in potem rjove in tuli, da gre skozi kost in mozeg. Za nekaj minut se vleže nazaj in zaspi, kakor da se ni nič zgodilo. Pa že vstane drugi in prične z isto godbo. In tako gre pes od psa, hiša od hiše. (Sledi.)

Ruša in njen kavalir.

Ob lepih in hladnih pomladno-poletnih večerih, ko cvete ljubezen pod zelenimi kostanji in pod jasminom, ko kipi in žari srce v mladih, dekličjih prsih, tedaj sta hodila na sprehod Ruša in njen kavalir. Ruša je bila gospodična, in sicer zelo lepa, mlada in prijetna gospodična, kakor jih dandanes vidimo mnogo po svetu. Hodila že ni več v šolo, pač pa je rada pela, se smejala in opravljala enaka težavna dela. Obrazek njen je bil rdeč kot rožica in bel kot mleko, njena usteca zelo lična, nasek graciozen,

stopijo njih poslanci skupnemu klubu, utegne šteti ta okrog 30 mož.

Kot eno prvih nalog bo smatral ta klub — kakor piše Julij Romančuk, predsednik rutenskega kluba v bivšem parlamentu — doseči premembo volilne reforme*), zlasti za Galicijo, da bi veljal za to kronovino ravno tak volilni red, kakor po vsej Avstriji. Zdi se jim potrebna splošna volilna reforma, ki bi izednačila volilna okrožja in zmanjšala sedanje visoko število poslancev.

Omenjamo naj le še Romančukovo mnenje o delovanju novega parlamenta: „Kar se tiče tega, mislim, da se bo vršila v znamenju narodnih in socialno-gospodarskih interesov. Pri tem moramo pripomniti, da ne zavisí narodna politika v nobenem slučaju niti od nemško-romanskega bloka niti od slovanskega, ker so taki bloki popolna nezmožnost.“

Spoznavaj se sam!

(Dalje.)

Raba nemščine na zgoraj opisan način je na Kranjskem protizakonita, protiuslovna; kajti ni zakona, ki bi kdaj bil določil nemščino za državni jezik, ter je takšen zakon sploh nemogoč, dokler obstoji § 19. drž. temelj. zak. — Vsled tega tiči v tej rabi nemščine na Slovenskem neprestano žaljenje in izzivanje Slovencev, katere se na ta način svetu predstavlja kot državljane druge vrste, Nemcem podrejene helote.**

Končno pa je v praktičnem oziru gorenje postopanje z nemščino na Kranjskem nesmisel, neumnost. Kajti po zdravem razumu so napisi in razglasi namenjeni masi ljudstva, da jih isto bere, razume, se pouči in po njih ravna, ter se tako izobrazuje in vzgaja v dobre državljane in v dobre člane človeške družbe. To je pravi namen napisov in razglasov: nimajo pa služiti kakšni krivični teoriji (pangermanizmu i. p.)!

Danes le malo naših ljudi postoji pred črnimi deskami raznih uradov, kjer njih razglasov ne razume. Tako se zanemarija vsled vsiljevanja nesrečne nemščine politična in gospodarska vzgoja našega ljudstva; (kakor v ljudski šoli trpi splošna vzgoja naše mladine vsled preintenzivnega gojenja nemščine na škodo drugih predmetov). To vse se mora izpremeniti! Zakon in zdrav razum to veleval!

Radi tega pa, rojaki po Kranjski in po vsem Slovenskem, na delo! Popisujemo in spoznavajmo svojo slovensko domovino v zgoraj opisanem oziru; potem pa si izvojujmo z brezobzirno odločnostjo in vztrajnostjo složno svoje zakonito nam zajamčene pravice, ki vam jih je potrdil sam presvetli avstrijski vladar, pravični in človekoljubni cesar Franc Jožef I. s tem, da je potrdil drž. temelj. zakone, med njimi tudi v začetku razloženi § 19. Delajmo vsi iz celega slovenskega ozemlja kot en mož: vsaka slovenska zahteva ima biti skupna zahteva vseh Slovencev, in se kot takšna z vso odločnostjo zastopati, posebno po vseh naših listih. Mi nimamo prositi vlado za milost, mi hočemo le svoje pravice! Hočemo jih doseči z odločnim, a dostojnim delom!

* Tudi Slovenska zahteva!

** Tega se sicer že mnogo Slovencev zaveda, a še davno ne vsi. Radi tega se prosijo vsi slov. listi, naj že opustijo škodljivo medsebojno obiranje in obrekovanje, in tudi kolikor mogoče skrajšajo prazno in brezplodno pričkanje in zabavljanje na nemškutarje ter polagoma oboje nadomestijo s sestavki, v katerih se Slovenci pouče temeljito o svojem položaju v posameznih krajih in celoti — saj pri tem hudihi, in preopravičenih udarcev za nasprotnike ne bo manjkalo — stvarno pouče o vseh izpremembah na gospodarskem in političnem polju in se v istih budi z resno, možato besedo narodna zavest in zdrav naroden ponos, ter tako vstvarja zmožnost in veselje do požrtvovalnega narodnega dela. Opuste naj se tudi vse smešne grožnje nasprotnikom, rekši: „Mi bomo vam že dali!“ in podobno.

lasje so bili zlate, morda celo kostanjeve barve, sicer pa je to zelo brez pomena. Nosila je že tretje leto dolgo krilo, poleti tenko, svetlo bluzico, da je malo prosevala skozi njena nežna polt, pozimi pa je bila zavita v gorak kožušek.

Gospodična Ruša je bila zaljubljena še dosti srečno v mladega, drugače precej neumnega gospoda. Zato je bil v cesarski službi in njegovi višji so ga imeli radi, ter je hitro avanziral. Čokat v telo, rdeč v obraz, na nosu pozlačena očala, to so nadaljna svojstva Rušinega kavalirja. Klicala ga je: Miloslav, in če je bila nanj jezna, s prav temnim in hudim glasom; kadar je pa njena ljubezen milo gorela, je zažvrgolela kot škinklja Miloslavček!

Bila je somračna, skrivnostna ura ljubezni, ko gozdne ptice, utrujene, samo še žgole z zaspanim glasom, ko začno ubirati žabe v mestnom ribnjaku svoj milozvočni zbor, ko hodi po Mirju zaljubljeni dijak in piska na okarino. Tedaj se je sprehajal gospod uradnik in kavalir Miloslav pod košatimi bukvami, ki vise nad gozdno potjo; čakal je Ruše. Bil je nejevoljen, zakaj zgodilo se je, da je čakal danes že celo uro nanjo, in še zmirom je ni bilo od nikoder. Premišljal je, kako je on to zaslužil, da ga ljubica tako omalovažuje. Bil je vedno dostojen ž njo, njegova pisma vedno zelo ljubezniva, a strogo taktna. Ni je nazival kot imajo mnogi zaljubljeni in lahkomisljeni mladeniči navado, namreč: Moj punkelček“, ali celo „Moj koštrunček“,

Dodatek.

Poučno je tudi razpisovanje učiteljskih služb v „Učiteljskem Tovarišu“, v katerem imajo na podlagi odloka: Z. 1977, L. Sch. R. Laib. 6. okt. 1890, vsi c. kr. okrajni šolski sveti na Kranjskem razpise izpraznjenih učiteljskih služb objavljati. In v katerem jeziku se te službe razpisujejo?

Pregledal sem „Učit. Tov.“ od l. 1897 naprej do 1. avgusta 1904 ter našel sledeče: letnik 1900. ima samo slovensko razpise, toda ni mi znano, v koliko jih ni uredništvo prestavljalo; radi tega omenjenega letnika pri naslednji statistiki nisem vpošteval.

Izključno slovenske napise imajo c. kr. okrajni šolski sveti v Krškem, v Ljubljani, Črnomlju in Kamniku:

Logatec ima 44 slovenskih pa 2 nemška;
Postojna ima 66 slovenskih pa 1 nemškega;
Rudolfovo ima 32 slovenskih pa 3 nemške;
Litija ima 18 slovenskih pa 18 nemških;
Radovljica ima 2 slovenska (v letu 1904!), pa 22 nemških;

Kočevje ima 6 slovenskih (od teh 5 v l. 1904!) in 39 nemških;

Kranj pa ima izključno same nemške, lani edini c. kr. okrajni šolski svet na Kranjskem!! — (Prej je bila na istem stališču tudi Radovljica, v l. 1904., ima tudi 2 slovenska.)

Na koga pade krivda; na okr. šolsk. nadzornika, ali glavarja?! — Saj razpisuje celo c. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji službe na tamošnji šoli slovenski; in vendar nosi ta šola edino nemški napis: „K. K. Werkschule!“ — Postopanje c. kr. šolskih svetov v Kranju in Radovljici je tem čudneje, ko vendar tudi več c. kr. okr. šolskih svetov na Štajerskem razpisuje učiteljske službe v istem listu v slovenščini.

Odkod ta razlika v rabi slovenščine pri razpisovanju učiteljskih služb v deželi, skoro izključno slovenski? S čim opraviči vlada to dvojno postopanje svojih organov? — S čim pa narod, ki to trpi (oziroma njegovi voditelji)?!

Najmilejše rečeno, je zelo neprimerno, da se v slovenski deželi, v slovenskem učiteljskem listu razpisujejo službe za slovenske učitelje v nemščini. In naše učiteljstvo* in druga slovenska javnost to prenašata mirno in ves njegov odpor proti temu narodnemu nasilju obstoji v tem, da „Učit. Tov.“ pasivno dalje prinaša te nemške razpise, češ, naj svet zve, kako z nami, z našo slovenščino postopajo c. kr. oblastval!

Ta pasivni odpor že leta in leta sem nima nobenega smisla. Nasilnik se zato bodisi niti ne zmeni, ali pa ima za nezmožnost tlačenega se braniti, le prezirljivo pomilovanje. Istotako druga javnost.

Tu treba nastopiti aktivno, poslati zastopnike ljudstva v boj, in učiteljstvo združiti v trdno falango za boj za prava naroda, in narod učiteljstva ne bode zapustil. Ali gorje izdajcem in nizkim kruhoborcem, kateri bi rušili disciplino v tem boju! In to gorje mu mora priti od učiteljstva, ki mora izdajce vreči iz svoje sredine — in od naroda!

Toda noben posameznik se ne sme bati za svojo ekzistenco; staviti jo mora v nevarnost in rešiti — ter zboljšati si jo bo. Tu velja: eden za vse — in vsi za enega.

(Sledi.)

* To je bilo pisano že pred nekaj meseci. Radi tega bodi učiteljstvu na čast poudarjeno, da se je isto zadnji čas začelo samo oglašati v tem oziru, kar posebno dokazuje „Pisarna“ v „Učit. Tovarišu“ od 20. nov. 1904., št. 297.

Etika in politika.

Predaval v „Akademiji“ 24. febr. 1907 profesor dr. Albert Bazala (Zagreb).

(Dalje.)

Osnovni znak нравnosti je podrejenost; vsi etični sistemi se namreč zlagajo v tem, da k нравnosti neobhodno pripada neki zakon, ki odreja, kaj je storiti, in volja, ki se vda temu zakonu. A zakaj se vda? Od kod sila, ki jo priganja k temu? Nравnost je pri vsakem narodu izprva vezana na religijo; povsod je bog нравni zakonodavec (nomotel); нравni zakoni niso — tako pravi Sofkles — niti od danes niti od včeraj, nego žive vedno in nikdo ne zna, od kdaj so. S tem je bil zakon postavljen nad človeka kakor neka moč izven njega in se je naravnost smatrala za sklad naših činov s temi od boga postavljenimi zakoni; v olja človeka se je smatrala za нравno, ako se je podvrgla volji božanskega bitja. Iz takega shva-tanja čudorednega odnošaja se je mogla razviti samo zavest o potrebi delovanja, kjer se poedinec stavi pod tujo voljo, silnejšo od njegove.

Človek ni smel hoteti, kar sam hoče, nego kar hočejo drugi; vedno se mu je bilo ozirati na postavljene zakone in po njih urejati svoje delovanje. A ker se človek že rodi v neki določen skup misli, sestav zakonov in institucij, zato je bilo zanj najvažnejše, čim prej se znati prilagoditi vsem tem močem. Potem je tudi državni zakon kot nekaka nadpoedinska sila postal za njegovo zavest taka moč, sveta in podredljiva, neizpremenljiva in neuklonljiva. Zakoni so kakor vsled neobhodne nujnosti upravljali ljudi. Človek se je znašel v tej usodi, se podvrgel zakonu, нравnemu in državnemu, kolikor ga je priganjalo k temu njegova zavest, a kar je izvrševal preko tega, to je storil, ker je hotel zadovoljiti budno oko državne oblasti ali ker ga je navdajal strah ali nada.

I cerkev i država sta se prečesto in preveč zadovoljavali samo s tem vnanjim ujemanjem delovanja z нравnim odnosno državnim zakonom. In kako bi tudi bilo drugače, ko sta podrejanja pod svoje odredbe snovali bolj na moč in silo nego na jačino нравne zavesti? Vsak zakon nosi v sebi samo toliko obvezne moči, kolikor odgovarja uverjenju človekovemu o dobroti, pravu in kreposti. Ako se mu daje več moči, more to biti samo s silo in samo sila more podrejenost podedati. Toda more li tu biti govora o pravem нравnem delovanju? Na to vprašanje odgovarja Kant (1724—1804) z znamenito svojo odločitvijo, da je o нравnosti mogoče govoriti samo tam, kjer je podrejenju vzrok zavest o dolžnosti; kjer ni te zavesti, se čini zlagajo z zahtevami naravnega zakona, tam se more sicer govoriti o legaliteti (zakonitosti), nikakor pa ne o moraliteti (nравnosti). Človek hoče нравno samo, kadar hoče kaj učiniti, smatrajoč se dolžnim; to pa ni, ako hoče kaj iz strahu pred kaznijo ali nadeja se nagrade, vobče radi kakega interesa ali vsled vnanje sile; človek dela нравno, če pred zavestjo o dolžnosti umolknejo vsa nagnjenja in izvira čin iz spoštovanja spoznanega dobra.

Ako torej naj bo človek нравen, je v prvi vrsti potrebno, da je svoboden: to pa je tedaj, ako drži strasti in poželenja v svoji oblasti ter mu se nikdar ne vsilijo kot sile, ki bi z mehanizmom nagonskega življenja določile njegovo voljo. Svoboda torej ne obstoji v popuščanju nagonskemu življenju in v razmahovanju z njim, niti ne v samovolji, ki gre za vsakim hirom (= „Laune“, hipno razpoloženje) in podleže vsakemu navalu čuvstev; to je svoboda umnega bitja, da se svobodno veže na zakon, da samo postavlja vredilne maksime delovanja in se jih drži. Da ostane pri tem vzrokovanje svobodno, je potrebno, da je človek sam sebi najvišji zakonodavec, da

je avtonomen; zakaj samo tedaj se more reči, da se določuje samozavestno in samostojno, a vendar v neki zakonitosti; samo tedaj se more reči, da je нравen, ker baš v taki podreditvi obstoji svoboda in нравnost. Samo svobodno bitje more biti avtonomno in potem нравno; človeku je mogoče, z umom se vzdigniti nad prirodno-vzročno zvezo in se prenesti — kakor ga zove Kant — v inteligibilni svet, t. j. mogoče je človeku, se po svojih duševnih sposobnostih oteti iz mehanizma čutnega ter delati ne samo po vzročni nuji (neizogibnosti) nego tudi v smislu svrhe (teleologijski). Edinemu človeku je dano, da sebi postavlja zakon: avtonomija je osnova dostojanstva človeške in vsake razumne narave.

Ako se torej za нравnost nujno zahteva avtonomija, ne more noben zakon biti нравno obvezen, najsi ga tudi postavi najvišje bitje, dokler ga poedinec iz нравne svoje zavesti ne pripozna kot maksimo svojega delovanja. Nравnost je po takem samostalna nasproti državnemu zakonu in nasproti zakonu verskemu; eden in drugi vežeta нравno samo, kolikor ju čutimo za dolžnost. Delovanje iz drugih motivov — ne spada v področje нравnosti. Država se zadovoljuje z vnanjo vršitvijo zakona (brez obzira na to, iz kakih motivov je potekla). Nje zadača je, da s pravimi uredbami omogoči v vsakem pogledu svobodno življenje; ima pravico, da prepreči spore, ki morejo nastati na periferiji (obodu) dveh svobod ali po prekoračenju v krog tuje svobode. Zakon državni mora biti temelj svobodnemu življenju; a da sam ne pride v opreko s svobodo, mora biti postavljen po volji naroda; vsakdo mora zavestno pristati ob zakon, ki naj velja zanj. Moglo bi se vprašati: kaj tedaj, ako kdo noče biti član države? ali, ako večji del naroda vstvari zakon, ob kojega manjšina ne more pristati, ker se protivi njeni zavesti o pravu in dolžnosti?

Kar se tiče prvega, misli Kant, da je vsak človek od prirode dolžan, živeti v državi; a kar se tiče drugega, pravi, da človek iz prirodnega stanja le počasi prehaja v pravno stanje in tu zopet iz enega slabšega v drugo boljše; potrebno je raditega, se tupatam sprijazniti s slabšim stanjem in si prizadejati, v njem delovati in ga izpremeniti na boljše.

Lahko je uvideti, da se je s tem v Kantovo avtonomijo prikradla četudi le začasno heteronomija: človek ne sluša samo svojega zakona, nego se podvrgava tudi tujemu, dasi z nekakim notranjim protestom нравne zavesti, pot k avtonomiji vodi torej v državi preko heteronomije, pot k нравnosti in svobodi preko nenravnega in nesvobodnega stanja.

(Sledi.)

Politični pregled.

Narodne zveze v bodočem parlamentu.

Češki poslanci so se vsi zedinili v veliko narodnostno enoto, ki so po številu poslancev 84 tretja največja frakcija v bodočem parlamentu. Veselo dejstvo je, da so Čehi, ki so v vsakem oziru prvi med avstrijskimi Slovani, tudi to prvi uvideli potrebo in važnost edinstva na podlagi narodnosti. Z veseljem in zadoščenjem beležijo češki listi ta velevažen korak, s tem večjim veseljem, ker se Nemcem ni posrečilo zediniti se v narodnostno enoto. Češki »Narodni listy« pišejo približno naslednje:

Velika nevarnost, ki je pretila našemu narodu vsled dosedanjega needinstva in dosedanje razkosanosti, učila je vse češke stranke iskati in najti sodelovanja v svrhu uspešnega skupnega dela v obrambo sovražnega tujega navala. Včerašnji tozadevni sklep je omogočil skupno delo vsem poslancem češkega naroda, ki hočejo zvesto in solidarno braniti češko

ampak ji je dejal vedno: „Blagorodna gospodična.“ In zdaj se mu je zdelo zamalo, da mu Ruša tako plačuje. In sklenil je, da ji to povrne.

Ali glej! Kaj ni to ljubica, ki mu tam teče nasproti! Vsa je razburjena in rdeča in briše si solze in gologlava je in videti je vsa tako strašno nesrečna. O, Miloslav je planil k njej kot bi ga nesla burja, in milo je vprašal: „Ali si bolna, Rušica, da si tak silno otožna?“

Ni mogla odgovoriti, zakaj še huje je zaihtela in zajokala je tako žalostno, da bi se smilila celo kamnu na cesti, ne pa kavalirju Miloslavu, ki je bil tako rahločutnega srca. Po levem licu mu je spolzela debela solza iz očesa, in glas se mu je tresel:

„O, ne jokaj, Rušica, saj si moja dušica!“

In pogledajte, kaj vse stori ljubezen! Še tisti hip si je Ruša obrisala zardelo lice in namestu joka je zažuborel iz njenih ust tako sladki in razposajen smeh. Zdelo se je, da se še joka leva stran njenih polnih ustnic, a na desni je že krožil smehljaj, ljub in poreden.

„Miloslav, oprost!“

„A kaj se je zgodilo, Rožica, ti moja mala ubožica?“

„Pomisli, prav sem se učila tvoje zadnje pisemce na pamet. Tako je bilo lepo in presrečno! Ali nisi dejal: „Tako ljubo cvete ljubezen v mojem srcu kot gavtroža na

vrtu in tako polna je kot livada, na kateri se blešči na milijone cvetov. In tako globoka je moja ljubezen kot polnočno nebo, silna je in jasna, ker si ti vsa tako jasna, tako ovenčana z rožno mladostjo — —“

Reči, Miloslav, ali ni to krasno? In jaz sem se to naučila na pamet, tedaj pa je prišla mama in mi vzela pismo.“

In zopet so se osolzile njene oči. Tudi Miloslavu je srce neredno začelo biti, in rdečica ga je oblila po licu. Prijel je ljubico za roko, in čisto plaho je zvenel njegov glas:

„Kaj si storila nato, ti, dete ljubo?“

„Kaj sem storila? Mama je pismo prečitela in mi požugala s prstom. Vprašala je, kdo mi piše, in jaz sem povedala.“

Pogledala ga je skrivaj izpod obrvi. Kavalir Miloslav pa je začutil, da mu srce sili na vse strani in da se širi in udriha. Ljubica ga je objela okrog vratu, njega, ki je pisal to sladko, nesrečno pismo, on pa je gledal v tla.

„In kaj sedaj, kaj sedaj, ti — —“ Miloslav je iskal v tem resnem trenutku rime in zato ni dokončal vprašanja, zastavljenega svoji ljubici.

„Jaz si ne upam sama domov,“ je povedala. „Pismo ima gotovo že papa v rokah, in pri koncu je najina ljubezen.“

„Pri koncu je najina ljubezen, ker je papa jezen“, je veselo spregovoril kavalir Miloslav. Zakaj tisti trenutek se je odklenilo njegovo srce zopet, in neomejena hrabrost je prešinila njegove misli.

Sedla sta na klop, ker Ruša ni hotela domov; zatopila se je tako v žalostno prihodnost, da se ni spominjala, kako pozno je že noč plavala nad gozdom, in kako je razrogačila luna svoje svetle, srebrne oči. In Miloslav se je zatopil tudi v svoje misli. Z levico je objemal ljubico in zelo prijetno se mu je zdelo, zakaj ni je izpustil in vedno trdneje se je oklepal njenih belih, toplih rok.

Nenedoma je Ruša planila pokonci in se potrkala po čelu:

„Dovolj je, meni se zdi, da bo najbolje; pojdiva k nam!“

Miloslav se ni ganil, in zato se je ljubica nagnila k njemu in mu potrkala po čelu:

„Pojdiva k nam! Saj si fant in rad me imaš, ali se bojiš?“

In čudno, ni odgovoril. Vstal je in zopet prijel svojo ljubico okoli pasa, zakaj noč je bila tako tiha in topla, in bukve so šumele nad njima, in pod njima v ribnjaku se je glasil in prepeval lepo ubrani, žabji zbor.

Ni govoril ne on, ne ona, šla sta vso pot tiha in nema. V mestu so gorele luči, in tam je stala hiša, kjer

državno pravo in narodne pravice Čehov sploh. Če morejo in če hočejo storiti to tudi češki klerikalci, jim je vstop v češko skupino odprt. Ravnotako bi se tudi dovolil vstop češko-slovanskim socialnim demokratom, če bi se postavili na to narodno in upravičeno stališče. Kot vzgled naj bi jim bili maloruski (rusinski) poslanci, ki so svojim socialno-demokratskim kolegom podali ponudbo, naj prisostvujejo kot gosti posvetovanjem kluba maloruskih poslancev.

Akcija, zbrati vse nemške poslance naprednega kroja v enoten klub se je za sedaj popolnoma ponesrečila. Izločili so najprvo vse nemške liberalce (naprednjake) z njihovim načelnikom dr. Grossom. Izstopili so pa tudi vsenemci Iro, dr. Jäger, Malik in Spies, ker so bili mnenja, da je klub sestavljen na način, ki nikakor ne zajamči radikalno-nemško-narodnega in radikalno-naprednega delovanja.

Nova nemškonacionalna zveza je že naznanila oficialno svoj obstoj predsedstveni pisarni državnega zbora. Obenem izjavlja, da njena ost ni naperjena proti nemški napredni stranki. Vsekakor računajo pri novi zvezi, da pristopi k njej še več članov iz nemške napredne stranke.

Rusini so se zbrali v klub. Kam da se bo naslanjal le-ta, še ni znano, ker so Rusini sami še neodločni. Da bi mogli Rusini in Poljaki sedeti skupaj v eventualnem vseslovanskem bloku je skoro izključeno. Vseh rusinskih poslancev je 32, od teh je bilo izvoljenih v Galiciji 27, v Bukovini 5. Rusinski poslanci bili so do sedaj razdeljeni na sledeče stranke: 22 nacionalnih demokratov, 5 rusofilov, 3 v radikalni kmetijski stranki in 2 socialna demokrata.

Poštenost krščansko-socialne stranke.

Poročali smo že o neverjetnem dejstvu: klerikalci so se združili v volilni borbi s „proč-od-rimovci“! Najhujši nasprotniki, ki si jih sploh more kdo misliti, so si podali roko v bratsko zvezo. Kaj je strankarsko prepričanje, kaj je vera, kaj je načelo, kaj je krščanstvo — vse samo agitačno sredstvo, vse samo pena, ki se razblini, kadar se gre za ljubi mandatek!

Ves liberalizem, vse nasprotstvo v verskem oziru — vse so jim odpustili! Načelo stranke, ki bi moralo biti vsakemu somišljeniku stranke najsvetejše, so zatajili v svrhu strankarsko-sebičnih koristi. Kako so sodili prav ti klerikalci o teh vsenemških proč-od-rimovcih, s katerimi se nahajajo sedaj v bratskem objemu, naj navedemo prizor, ki se je dovršil v bivši zbornici med proč-od-rimovcem in vsenemcem Wolfom in voditelji krščansko-socialne stranke, kakor so dr. Lueger, Strobach, Bielohlauwek in Geßman.

Lueger (Wolfu, ker ga je mofil ta sredi govora): Obnašate se tu kakor cestni pobalin. In ti brezčastni ljudje so voditelji nemškega naroda!

Strobach: Zanikrnez nesramni!

Dr. Lueger (Wolfu): Vi ste osebno brezčasten pocestni pobalin!

Bielohlauwek: Pred vsakim judom se človek lahko odkrije, le pred Wolfom ne!... Vi Judež!

Lueger: Nikjer ne dobite niti enega Nemca, ki bi hotel imeti s tem pobalinom kaj zveze.

Dr. Geßmann: Nesramni ušivec, ti zanikrnez!

Lueger: Stranka brezčastnežev mora tukaj molčati! Prišli smo tako daleč, da je dejal Wolf tukaj javno, Avstrija naj stopi v isto zvezo z Nemčijo, kakor na pr. Bavarska. To se pravi: nemški cesar naj bi bil tudi avstrijski cesar... Izdajalci države morajo tukaj molčati!

Bielohlauwek: Brezčastni šuft.

Lueger: Samo mi potrpežljivi Avstrijci trpimo v svoji sredi takega lopova... Sramujte se, da je vaš voditelj Wolf, ki je brezčasten od nog do glave! — — —

In kaj se je zgodilo nekaj časa potem? S tem „lopovom“, „izdajalcem države“, „pobalinom“, „šuftom“, „brezčastnežem“ itd. so stopili ravno ti ljudje v zvezo.

se je zgodila tista tragedija s pismom. Obstala sta, a nad njima se je odprlo okno, in mama je zaklicala:

„Ali si ti Ruša, ali sta oba?“

In odprlo se je še drugo okno, in papa se je oglasil:

„Kar gor, ali so to spodobi, da tako pozno pohajata po mestu?“

Konec je zelo kratek in prozaičen in filistrski: Od tistega večera naprej Ruša ni imela samo svojega kavalirja, ampak svojega zakonitega zaročenca, ki je z njo hodil ob žarkem solnceu po mestu in je smel objemati njeno roko pred vsemi ljudmi.

Kot vidite, sem srečno zaročil dva mlada zaljubljenca in jo srečno zvozil do konea. Vem, da moja istorija ni bogve kako nova in svet pretresujoča, ali zato pa je ravno idila. In naj še povem, da sta se lani vzela, in da je že drugi mesec po poroki Ruša zibala in je pel Miloslav: „Spavaj, spavaj, Milka moja!“ Mlada gospa ga je prijala za lice in poljubila.

J. Zapolski.

Se našemu ljudstvu res še ne odpro oči, da je klerikalizmu vse humbug, da pozna načela samo tam, kjer mu to kaj nese! Krščanski socialisti so mislili pred volitvami, da si osvoje najmanj sto mandatov, ko pa so bili po glavni volitvi razočarani, so se hitro zvezali z Wolfom, da so vsaj pri ožjih volitvah si osvojili še nekaj mandatov s pomočjo stranke, ki ima v svojem programu na prvem mestu: Proč od Rima! S pomočjo te stranke so dosegli le vsega vkup 67 mož v novi zbornici. Zato iščejo zvez še naprej!

Mlada garda v Belgiji.

(Kako preprečiti vsako vojsko.)

Socialistična „mlada garda“ v Belgiji je imela pretečene binkošti v Gentu svoj nacionalni kongres. Poročilo glavnega predsedstva kaže na plodovito in obilo delo. Izvrševalni odbor si je zlasti prizadeval združiti posamezne zveze „mlade garde“ v eno celoto. Izmed zvez je najmočnejša valonska, ki šteje 62 krajevnih skupin s skupno 10.000 člani. Flamska zveza šteje 27, brabantna 21 krajevnih skupin. Vseh krajevnih organizacij je 121.

Izmed časopisja, ki ga izdaja ta delavska organizacija naj omenjamo „La Jeunesse c'est l'Avenir“ (Mladina je prihodnost) v 5800 izvodih, „De Kaserne“ v 12.000 izvodih, „De Loteling“ (Bekrut) v 20.000 izvodih.

Ze iz naslovov teh listov je razvideti, da se peča „mlada garda“ največ z vojaškim vprašanjem. In res je bila tudi na programu njih kongresa najvažnejša točka: protivojaštvo.

Naglašalo se je, da služi dandanes vojaštvo ne ljudstvu, ampak vedno le koristi kraljev in drugačnih bogatih stanov, da se ohranijo na površju in pri svoji moči. Ljudstvo nima od vojske nobene koristi ampak mora plačevati za njo samo dvojne davke: krvni davek in davek v zvenečem denarju.

Proti vojaštvu se mora boriti delavska stranka in „mlada garda“ neodvisno od meščanstva, ki tudi uživa predprave, in zato rabi za njih zaščito vojaško pomoč.

Za to poročilo najvažnejši trenutek velike razprave o protivojaštvu pa je točka, kjer se je govorilo kako bi bilo danes ljudstvu mogoče, preprečiti vsako vojsko. Najprej se je poudarjalo, da se mora ta točka postaviti tudi na dnevni red velikega mednarodnega socialističnega kongresa, ki zboruje letos v Stuttgartu na Nemškem v dneh 18. do 24. avgusta. Zatem so šli zborovalci v podrobno razpravo. Pri tem so izjavili, da morajo socialistične stranke in strokovne organizacije vseh dežel v vsakem slučaju vojsko preprečiti. Najpripravnije sredstvo je v ta namen splošni štrajk, t. j. vse delavstvo mora odložiti delo in se upreti mobilizaciji. Zato je potrebno, da vse te različne organizacije celega sveta že danes prouče taktiko postopanja. Če preti med dvema državama vojska, se mora vršiti v obeh delih splošni odpor.

Znamenito je nadalje, da so sklenili na kongresu te belgijske mladinske organizacije skrbeti odločno za sistematični znanstveni pouk članov „mlade garde“, ki ji hočejo pritegniti tudi dekleta.

Dnevne vesti

a) domače.

— „Slovenska Gospodarska Stranka“ priredi v nedeljo 16. t. m. shod v Ribnici. Podrobnosti v prihodnji številki.

— Beseda o takozvanih „mladih“. Pod tem naslovom prijavlja „Slovenski Narod“ stvar, ki smo jih že enkrat postavili v pravo luč ter jim dali pravo lice, ne da bi takrat „Slov. Narod“ mogel ovreči naše trditve. Pojasneno je bilo, zakaj sta svojočasno zastopnika takozvanih „mladih“ vstopila v izvrševalni odbor narodno-napredne stranke in s kakimi pogoji. Obrazložil je to dr. Ravnihar še v „Našem Listu“ takoj ob svojem vstopu v imenovani odbor. Niti „Narod“ niti izvrševalni odbor njegovim izvajanjem tedaj nista imela ničesar prigovarjati. Dr. Ravnihar je na poznejša očitanja „Slov. Naroda“ izjavljal, da je v izvrševalnem odboru namenoma ostal pasiven, ker se je hotel le od blizu prepričati ali je pri gospodih resnična volja za delo in ali so še mogoči pogoji za nadaljno življenje narodno-napredne stranke. Ker se je tekom poskusne dobe od sušca do vinotoka prepričal baš o nasprotnem, je izstopil. Ravno ob izdelovanju programa nar.-napred. stranke je to prepričanje dozorelo. Ni namreč resnično, kar trdi „Sl. Nar.“, da je vodstvo narodno-napredne stranke „poverilo“ dru. Ravniharju sestavo novega strankinega programa. Res je le to, da je dr. Ravnihar tik pred shodom zaupnikov narodno-napredne stranke v jeseni — bilo je kakih 10 ali 14 dni prej — izlastneinicijative vrgel v odsek za sestavo programa, kateri odsek se dotle pa od pomladi nikdar sešel ni bil, nekako ogródje novega programa. Ta načrt ni imel drugega namena, kakor da se je odsek sploh pričel posvetovati o programu in da je dobil nekako podlago za posvetovanje in sklepanje o programu. Na podlagi tega načrta se je potem sestavil novi program narodno-napredne stranke. Ta program pa do prvotno določenega dneva, ko bi se bil moral vršiti shod zaupnikov, še ni bil gotov in

shod se je preložil še meda za mesec dnij. Taka je torej zgodovina tega programa.

— „Mladi“ in „Sl. Narod“. V svoji številki od 6. t. m. skuša podati „Slovenski Narod“ svojim čitateljem nekako zgodovino „mladih“. Kar govori o njih preden so nastopili kot samostojna politična stranka, sploh nima nikakega pomena in je škoda izgubljati besede zato. Večina od njih sploh ni posegla poprej v aktivno politiko. Mnogi od njih sploh niso bili pripadniki liberalne stranke. Kar jih je pa bilo, uvideli so kmalu, da za nje tam ni mesta, da vladajo prenejasni in enostranski nazori v naši „napredni“ stranki, da posebno glede socialnega dela ni videti v njej nikakega napredka, da se v njej brani ves star sistem korupcije, da se v njej dela samo v prid zlahte in njenih slepih privrženecv. Ko smo torej nastopili kot stranka, začrtali smo si svojo smer, ki nas ne druži z nikako že obstoječih slovenskih strank. Da bi pa kdaj podpirali kandidata naše do skrajnosti koruptne, nedelavne, narodnjaške in nesocialne „napredne stranke“, je vendar malo preveč zahtevano. To naj bi še posebno navdušeno storili v zahvalo za najperfidnejše in impertinentne napade liberalnega glasila „Slov. Naroda“, ki se je vrgel na nas v prvem začetku z vso njemu častno krvoločnostjo in brutalnostjo. Ravno ker hočemo biti značajni, se ne moremo nikakor vnemati z a n a š o n a p r e d n o s t r a n k o. Če smo sami napredni ali ne, hočemo pokazati v prihodnosti z delom, ne pa z besedo, o svoji naprednosti torej ne bomo govorili več. Eno pa je sigurno: vse stranke pri nas pravijo da so „n a p r e d n e“, in žalostno dejstvo je, da je v delu najmanj napredna ravno ona, ki ima to besedo na svoji firmi. Da je to faktum, dokazali smo že premnogo krat, da imamo prav kaže njeno postopanje za časa boja za splošno volilno pravico, kaže njeno časopisje, kaže njen trhel sistem, kaže njeno propadanje, kaže pa najbolj dejstvo, da se je ravno v letih delovanja „n a š e n a p r e d n e s t r a n k e“ utrdil in razširil po Slovenskem najbolj klerikalizem, ko je bilo vendar edino njeno resnično in tudi priznано delo, boj proti temu. O napredovanju nemstva pod našim liberalnim režimom niti ne govorimo. Kako se more zahtevati uspehov proti Nemcem, če se v naših prvaskih rodovinah goji nemškutarstvo v največji meri? Ko je vendar znano, da imajo velik del nemškutarskega značaja Ljubljane na vesti ravno liberalni prvaki, posebno pa njih ženstvo. Posebno se to kaže, če se pokažejo naši liberalni Ljubljaučani v kakem gorenjskem kraju na izletih, kjer nikdar in nikoli nečajo pokazati svoje slovenske narodnosti. Če nam torej očitajo goriški mladi, da ne poznamo njihovih razmer, jim lahko pravice odgovarjamo, da oni naših tudi niti najmanj ne poznajo in če bodo verjeli „Narodovim“ člankom, jih tudi nikdar ne bodo izpoznali. Če bi jih poznali, ne bi nam zamerili, da smo odtegnili svoje moči „napredni stranki“ krivičnega imena.

— „Slov. Narod“ napada „mlade“ zaradi državno-zborske volitve v Ljubljani. To je zahvala za to, da so nekateri somišljeniki volili Hribarja. Seveda sedaj po volitvah bodo še marsikaterega izmed Hribarjevih volilcev obrcali. Nam je prav, treba si je samo zapomniti...

— Podpirali smo klerikalno kandidato v Ljubljani — tako čisto resno in resnično poroča „Sl. Narod“. Ravno isto je že očital „Rdečemu Praporju“ in socialisti so zategadelj seveda postali kar čez noč klerikalci. Naši somišljeniki vedo, da smo glede Kregarjeve kandidature takoj spočetka zavzeli popolnoma jasno in določno stališče. Preostali sta torej le še ostali dve kandidaturi, da bi razmišljali, se li udeležimo volitev ali ne. Glavni odbor je soglasno sklenil znano izjavo, da s svojega načelnega stališča nimamo povoda, se potegovati ne za enega ne za drugega kandidata, somišljeniki naj se volitve vzdrže če pa hočejo voliti, naj volijo kandidata, ki ga imajo za manjše zlo. To izjavo smo objavili že pred glavno volitvijo ter je bila merodajna tudi za ožjo volitev. Nam torej ni bilo treba nobenega kolebanja, nobenega laviranja; imamo jasno začrtan cilj, poznamo sredstva, s katerimi dosežemo ta svoj cilj — ravna je naša pot, ne da bi se ozirali na obupne dogodke na desni in levi.

— Zargon. Vsaka ženska, ki jo slepari kak možki s tem, da ji obeta močitev in ji izva blja na ta način denar, je obžalovati. Da bi zvedel ves svet o tem, gotovo ni treba. Ali prava brezsrčnost je, take dogodke izrabljati v slane časnikarske notice. „Slov. Narod“ je že tisočkrat dokazal, kako finega okusa je in kako zelo rahločuten, zato tudi sedaj ni hotel izostati. Tako poroča na dolgo in široko, kako je nekdo na Štajerskem „plahtal“ neko žensko — ime je seveda polno izpisano in razprto natisnjeno — ji obetal poroko itd. Ženska mu je dajala denar, dokler ga je imela, toda ko tega več ni bilo, je slepar izginil in „Slov. Narod“ dostavlja slastno: „nevesta“ pa se je obrisala pod nosom. — Če ne poznajo pri tem listu niti v reporterstvu dostojnosti, kako naj jo pričakujemo v polemikah?

— Klerikalni terorizem. Vsak terorizem je nepošten, ker pomenja nasilja močnejšega napram slabjšemu. Kako sodbo si moremo napraviti šele o stranki, ki dela samo s terorizmom, bodisi z dejanskim v obliki pesti in bojkota, ali pa s prenešenim v obliki psovanja, zaničevanja, gr-

denja itd.! Vse pa prekaša med Slovenci klerikalna stranka po svojem terorizmu. Kdor se ji postavi le malo po robu, hitro po njem in skuša ga politično ali pa gmotno ubiti. Kmete hujskajo v ta namen na kmete, žene proti možem, hčere proti očetom. S hudim terorizmom nastopajo tudi proti učiteljstvu. Tako nam poroča neka mlada učiteljica iz Štajerskega, kako jo sovražijo najmanj $\frac{2}{3}$ po klerikalnih agitatorjih v osebi obeh duhovnikov nahujskanih kmetov, ker se je udeležila nekega shoda ondotne narodne stranke, ki se je vršil ne daleč od tam. Iz Kranjske nam pripoveduje neki priletan učitelj, da so mu odvzeli klerikalni agitatorji blizu 500 K postranskih dohodkov, ker je bodril kmete k neodvisnemu nastopu od klerikalizma. — Kako si more potem kdo misliti, da se poteguje taka stranka za lepe misli in koristne naprave, če ne upa zmagati, drugače nego s silo in preganjanjem?

— **K obsodbi dr. Robide.** Naprošeni smo objaviti: Še vedno prejemam od kake strani radovedno vprašanje, zakaj molčim tako trdovratno k procesu dr. Robide. Gotovo ne iz kakega posebnega spoštovanja pred sodniki, ker tega (odkritosrčno priznано) nimam. Ko bi namreč hotel govoriti sedaj, bi se moral samo z našimi sodniki pečati. To pa more storiti le ta, kogar je stvar presenetila.

F. L. T.

— **Zlata mladina.** V Ljubljani gospodujejo različni stanovi in sloji: bogati, revni in srednji. Vsaj tako jih stopnjujejo v nekem slovenskem, vzlic tej naši skrivnosti dobro poznanem listu. In tako se je zgodilo, da je najbolj nesrečna vejica izmed takozvanih boljših slojev ljubljanskih, t. j. razna obrta in neobrita frakarija se šetala po lepih izprehodih okrog Ljubljane. Tam od daleč pride mlado dekle, ki se drzne brez drugega spremstva šetati se v družbi treh znanih slovenskih gospodov, ki pa (njim v čast) ne spadajo drugače k tistim boljšim slojem frakarije. Ta družba pride mimo. Gre naprej. Frakarija molči. Nato eden v zaupnem tonu proti sosedu: Povejte mi, vi vendar veste: kdo teh treh pa je „tisti, ki“?

— **Narodne dame.** Človek strmi, briše očala — in vendar je resnično: v torkovi številki piše „Slov. Narod“ na uvodnem mestu celo o ženstvu. Toda to je samo naslov, spodaj gre za ljubljanski misijon. Nemške pridige in cerkev nabasana! Liberalni shod in dvorana prazna! Ta kontrast je opazilo tudi imenovano uredništvo, ki je drugače za vse resnično slepo. Zato pridiga, da je zaostal „splošni duševni nivo slovenskega ženstva...“ samo ženstva in ne tudi uredništva „Slov. Nar.“ Dve vrstici zgorej pravi, da mora sicer (kako previdno) priznati, da je neko slovensko žensko društvo v Ljubljani mnogo storilo za izobrazbo ženstva — vraga, katerega ženstva? Splošno slovenskega, gotovo ne! Če se shaja vedno isto pičlo število žensk privilegiranih stanov (oficielno imenovane „narodne dame“ in natisnjene po večkrat v „Sl. Nar.“) k čajnim večerjem, če predava v tem društvu ta ali oni v Ljubljani, kje je tisto mnogo, ki se je storilo za ženstvo?

— **Visoka kazen.** Pred ljubljanskimi porotniki je stala neka 26 letna omožena ženska vsled detomora. Dva meseca je bila poročena z nekim delavcem, pa mož je bil napram njej tako sirov in vedno pijan, da mu je žena že nosna ušla. Štiri leta prej je dobila nezakonskega sina, ki živi še zdaj, in za katerega je plačevala osem kron reje na mesec. S težkim delom se je preživljala žena. Zdaj pa bo treba skrbeti še za drugo dete! Strah pred lakoto je napravil v njeni glavi neizprosni sklep: nosnost prikriti, poroditi dete na skrivnem in je potem umoriti. Nesrečna mati je ta čin res izvršila. Novorojenko je zavila takoj po porodu tako tesno v cunje, da se je dete zadušilo. Mrtvo truplo je vrgla potem v stranišče, kjer so je dobili šele letošnjo pomlad. (Nihče ni slutil, kdo je sločinka. Nesrečnica pa je pekla vest tako, da je šla po tem odkritju sama na sodnijo in povedala, kaj se je zgodilo. — Iz vsega tega je jasno spoznati trdo usodo in socialno krivdo, ki je prignala 26 letno žensko do tega obupnega čina. Vzlic temu je bila obsojena na štiri leta težke ječe, poostrene z enim postom in trdim ležiščem na mesec. In koliko detomorilk je bilo ravno v Ljubljani že oproščenih?! Ali samo zato, ker niso bile z delavskega stanu? Je bilo pri drugih strah pred „sramoto“ večje oprostilo nego zavest stradanja? Ker je poglajala kmetstvo mater beda do svojega groznega čina, se bo pokorila z dolgo ječo, postom in trdim ležiščem — ko umori kaka mestjanka samo iz sramote svoje dete, se veseli popolne prostosti in vzbuja celo sočutje. Ah sočutje nepoznano, kadar strada slovenska delavka! In potem naj ima še človek spoštovanje pred §§ in sodiščem. Kdo ga jemlje? — Ko je bil lani na Dunaju znani proces proti morilki Zeller, je dejal policijski svetnik Stukart njenemu ženinu, ko jo je pahnil ta nato od sebe: „Prohaska, nur Mensch sein!“ Koliko Stukartov bi bilo treba pri nas, da bi v nomer in vsakomer ljubeznivo ponavljali: Prohaska, imejte srce!

— **K prirodu in pogoščenju angleških časnikarjev** na Bledu nihče izmed slovenskih časnikarjev ni dobil povabila. To je vse obsodbe vredno. Kdo je zakrivil to nerodnost? Pravijo, da odbor društva za pospeševanje prometa tujcev na Bledu. Ali ni bila dolžnost našega društva slov. književnikov in časnikarjev, da se je, če že ni vzelo

inicijative cele zadeve v svoje roke, pravočasno pobrigalo, da bi se popravilo, kar je zakrivila — tako sodimo — le nerodnost?

— **Simon Gregorčičeva javna knjižnica in čitalnica v Ljubljani** se je otvorila danes. Za enkrat je za občinstvo dostopna samo čitalnica s slovenskimi, hrvaškimi, češkimi, nemškimi in italijanskimi listi in revijami. Pristojbina za uporabo čitalnice znaša 2 v. Nahaja se v Vegovih ulicah št. 2, prtilično na levo. Čitalniške ure so ob delavnikih od 10.—12. ure dopoldne in od $\frac{1}{2}$ 2 do 8. ure popoldne. Ob nedeljah pa od 8.—12. ure dopoldne in od 3.—6. ure popoldne.

— **„Ribniški Sokol“** je napravil v nedeljo, 26. maja, svoj prvi pešizlet, katerega se je udeležilo 24 članov, med temi 13 v kroju. Korakal je preko Strelišča na Ugar, od tam ob znožju Velke gore, oziroma predgorja Bukovice skozi Pristavo na dolenjevaški most in odtam na prostran in senčnat vrt dolenjevaškega župana brata I. Merherja v Prigorico. Mej zletom so se vršile na Ugarju in pod Bukvico redovne vaje. Na Merherjevem vrtu, na katerega so Sokoli s ponosom in samozvestjo prikorakali, je bilo, kakor vselej ob nedeljah ob lepem vremenu, precej občinstva, med istimi tudi nekaj kočevskih dam, katere so — morda prvič — nekako začudeno zrle v sokolske oblake! Pred odhodom so zapeli bratje pevci nekaj pesmi („Tičica gozdna“, „Što čutiš, Srbine tužni“ i. dr.) na kar se je točno po načrtu ob 7. uri zvečer, vršil skupni povrat v Ribnico. Pred razhodom so se pozvali vsi udeležniki na skupno posvetovanje radi nadaljnjih zletov: z navdušenjem so se vsi izrekli, da se naj vršijo, ako mogoče, vsako drugo nedeljo enaki zleti. Ob lepem vremenu poleti „Ribniški Sokol“ v nedeljo, 9. t. m. v Sodražico, pozneje v Ortnek, k sv. Gregoriju, Velike Lašče, Dobrépolje itd. Če le mogoče, se napravi še letos v jesen zlet v Loški potok in Drago, vendar so ti daljni zleti odvisni od napredka telovadbe, katera se dosedaj radi nezadostne in prašne telovadnice ni zamogla tako gojiti, kakor je želeli; tedaj tudi ni mogoče, da bi mladi Sokol že zdaj prirejal pri zletih javne telovadbe. Upajmo pa, da se to gotovo prihodnje poletje zgodi, saj imamo izvrstne in vnete predtelovadce. Prava podlaga nadaljnjemu delovanju „Ribniškega Sokola“ bode seveda dana še le z novo telovadnico, a tudi brez nje je do danes mlado društvo le napredovalo in šlo preko različnih zaprek — krepko naprej!

— **K V. vsesokolskemu zletu v Prago** odpošlje „Ribniški Sokol“ 18 članov, med istimi 15 v kroju.

— **Deželnozborski poslanec Robič.** Piše se, da hoče profesor Robič odložiti štajerski deželnozborski mandat zaradi nekega nasprotja, ki je nastalo med njim in dr. Korošcem. Tudi dejstvo, da je moral prof. Robič po prizadevanju dr. Korošča kandidirati v okraju, kjer ni imel nikakega upa zmage, je baje jako neugodno vplivalo nanj. Naj si bo stvar kakršna hoče: prof. Robič je štajerski deželni odbornik in če bi odložil svoj mandat bilo bi mesto njegovo za Slovence izgubljeno, ker je njegov namestnik Nemec. To bi bilo vsega obžalovanja vredno posebno, ker je bil vzrok osebno nesporazumljenje, ki bi ne smelo nikdar in nikjer imeti za slovensko narodnost škodljivih političnih posledic.

— **„Narodni List“** iz Celja ima v svoji zadnji številki zanimiv uvodnik. „Eden, ki stoji še ob strani“ piše pod naslovom „Moje misli o delu narodne stranke v prihodnosti“ daljši članek, v katerem razvija misli in daje nasvete za nadaljno postopanje te stranke, ki se popolnoma strinjajo z našimi nazori, in s smerjo, ki smo si jo začrtali za našo politiko. Podajamo tu samo par odlomkov v pojasnilo: „Pustite geslo boj klerikalcem kot vodilno geslo“, drugače se jim bo godilo kot kranjskim naprednjakom. „Vzbudili so duhovniško nadmoč do brezmejnosti“. Nadalje zagovarja pozitivno delo in poudarja brezmiselnost negativnega dela. „Delajte za napredek...“ „Liberalizem in Slovenci sta dva nespojiliva pojma, že v preteklosti, meni se zdi tembolj v prihodnosti...“ Nekateri kranjski politiki so storili neumnost, nazivati to stranko liberalno“. Če bo „narodna stranka“ upoštevala te nasvete, jej odkritosrčno čestitamo, s tem bo le pokazala, da je za pravo narodno delo. Uspehi tudi proti klerikalizmu bodo potem veliki in trajni.

— **Kdo je zmagal na krasu?** Čitaj „Sočo“ in vidiš široko razkoračenega njenega lastnika, ki se bije na prsi: Mi — ljudstvo smo zmagali. Čitaj klerikalno „Gorico“ in vidiš ravno nasprotno: ni zmagal Gabršček, njegovemu kandidatu je pomagal do zmage edinole tržaški odvetnik, oni večno previdni dr. Gregorin. Tudi celjska „Domovina“ se peča s tem vprašanjem, z edinim razločkom, da ne pove ne tako ne tako, četudi pozna njen urednik ondotne razmere prav dobro. Res je, da je prodril Alojzij Štrekelj ne po svoji zaslugi, ne po „Sočinem“ priporočilu, ne po Gabrščekovi priljubljenosti, ker vpliva vse to v nasprotnem smislu. Znano je namreč, da je prav mnogo bivših „Sočinih“ najvernejših pristašev volilo rajši klerikalca dr. Gregorčiča nego naprednega kandidata, ker so videli v slednjem le narodnega tribuna Gabrščeka! Alojzij Štrekelj bi gotovo zmagal brez vsake „Soče“ in njene stranke

in to po vplivu dr. Gregorina in prirodne svobodemiselnosti Krašovecev.

— **Na Štajerskem** sta zmagala pri zadnjih državnozborskih volitvah dva moža, ki sta kandidirala kot protikandidata klerikalcem. Ta dva je podpirala oziroma kandidirala „Narodna stranka“ na Štajerskem. O svojih obeh poslancih piše glasilo te stranke, kako vzorna moža sta in kako dobra politika. Nas zanima zlasti sledeče, zato bi z velikim veseljem radi kaj čitali, kako si n. pr. predstavljata oba svoje bodoče delovanje kako sodita o položaju na Slovenskem, kako o raznih strankah in njih zahtevah. Radovednost naša je tem večja, ker nam je dejal eden dobrih poznavalcev štajerskih razmer in priznanih slovenskih politikov, da je „Narodna stranka“ tod zelo previdno nastopila. Postavila je kandidate, ki naj so v svojem bolj klerikalni kot njih klerikalni protikandidatje. Z ozirom na to izjavo in splošno nejasnost, bi želeli, da bi omenjena poslanca v listih, ki so jima na razpolago, izpregovorila nekaj stvarnih besed k svoji izvolitvi in svojemu stališču napram drugim strankam.

— **V Trstu slovensko gledališče.** Gledališče je bilo že starim narodom eno najvažnejših pripomočkov njih velike kulturne naobrazbe. V gledališču so se navduševali Grki za vse lepo; gledališče je, kakor je dejal slavni Aristotel, dušna prenovitev in okrepi slehernega človeka. Na odru vidimo predstavljati socialne razmere v umetniški enoti, na našo dušo vpliva lepa beseda in globoka misel. Gledališke predstave pa so zlasti ob mejah dvojnega pomena. Postajajo shajališče manjšine, družabno življenje zadobi povsem drugo in drugače obliko. Lahko rečemo, da so ravno z gledališkimi predstavami zlasti moravski Čehi rešili na tisoče svojih sinov v nevarnih obmejnih krajih pred odpadništvom, omahujoče so pridobili zopet nazaj, otroci ponemčenih staršev so postali vzlic pomanjkanju narodnih šol zopet Čehi. Zato z odkritosrčnim veseljem in iskrenimi željami pozdravljamo ustanovitev slovenskega stalnega gledališča v Trstu. Boritelji za slovenski oder v Trstu ne opravljajo s tem samo velike kulturne misije, ampak tudi važno narodno delo. — Kakor poročajo listi, je že angažovan za Trst bivši režiser v Ljubljani Anton Verovšek, ki je igravec ne samo po rutini, ampak tudi po duši. Oder mu je domačija, kjer se suka z vso ljubeznijo. Ni dvoma, da se posveti tudi gledališču v Trstu z isto pristno iskrenostjo.

— **Vse vesti o slovenski državni ljudski šoli v Trstu** so, kakor se nam poroča iz zanesljivega vira, popolnoma neresnične, samo gola kombinacija bodisi v katere namene že. Vlada se s tem vprašanjem ni pečala in se tudi noče pečati.

— **Poljsko Sokolstvo** se udeleži V. vsesokolskega zleta v Pragi samo po deputaciji. Ob istem času priredi Poljsko Sokolstvo zlet v Lvov, kjer praznujejo 40 letnico prvega sokolskega društva. Kaj je pravi vzrok temu separatizmu, je težko dognati, ker o pravem vzroku vsi molče. Da je vzrok političnega značaja, je gotovo. Da bi ležal vzrok v „mladočeški liberalni politiki v češkem sokolstvu“, kar ve povedati vsevedni „Slovenec“, je izključeno; to že zatagadelj, ker mladočeška politika in politika sploh v češkem sokolstvu nima prav nobenega opravka. V češkem sokolstvu so združene stranke vseh političnih barv: mladočeška, staročeška, realisti, agrarci, narodni socialisti in tudi pravi rdeči socialisti. Nobena teh strank ne ovira, sodelovati ob gojitvi vzvišene ideje sokolske. Ravno zaradi tega je pa v češkem sokolstvu samem kaka strankarska politika naravnost nemogoča. „Slovenec“ hoče seveda le vodo napeljati na svoj mlin. Vzrok neudeležbe poljskih Sokolov na V. zlet v Pragi leži deloma v separatističnem nagonu Poljakov sploh, deloma morda v ljubosumnosti napram Čehom. Glavni vzrok pa bo iskati v vplivu, ki ga, žal, imajo odločilni poljski politiki na poljsko sokolstvo. Poljska politika — vsaj ona galiških Poljakov — pa ni slovanska in tudi ni demokratska. Zatagadelj poljski Sokoli ne smejo v Prago! Da je temu tako, so dokazali tudi dogodki ob lanskem zletu v Zagreb. Na komerzu in banketu so Poljaki govorili o slovanski vzajemnosti, ki najde ravno v sokolstvu realno obliko, o veliki ljubezni, ki spaja vse slovanske narode, ter o poljskega sokolstva brezpogojni vdanosti, sokolski ideji. Ko pa je bilo na koncu slavnosti resno posvetovanje za ustanovitev zveze slovanskega sokolstva, so Poljaki kratkomočno odrekli vsako sodelovanje. — Dobro znamenje je, da je ukrep poljske sokolske zveze, ne iti v Prago, v poljskem sokolstvu odzval prav resen odpor in kakor kaže, se poljsko sokolstvo iz Poznanja (Nemčija) vzlic zvezinemu sklepu korporativno udeleži zleta v Pragi. Demokratska ideja nevzdržno prodira tudi med Poljaki. Demokratizem bo zlomil pogubno silo poljske „žlahte“ in s tem bodo padle tudi meje, ki ločijo Poljake od ostalih Slovanov.

— **Šahovska vest.** Dne 19. avgusta t. l. prične v Karlovih varih na Češkem veliki mednarodni šahovski turnir. Razpisanih je devet daril v skupnem znesku 10.000 kron, ali posamič: 3000, 2000, 1400, 1000, 800, 600, 500, 400 in 300. Kakor smo zvedeli, je povabil pripravljalni odbor na to veliko tekmovanje tudi slovenskega „mojstra v kraljevi igri“ — kakor se glasi vabilo

— 22 letnega Ljubljana Milana Vidmarja. Prijatelj našega lista nam poroča z Dunaja, kjer biva sedaj imenovan prvi slovenski šahist, da se Milan Vidmar od zve po vabilu. — Ker zavzema naš rojak eno najodličnejših mest med svetovnimi šahisti, je pričakovati, da odnese tudi iz te tekme kako nagrado.

— **Ne izseljajte se v San Paolo!** Iseljevanje v Sao Paolo je zaradi jako neugodnih tamošnjih slabih zdravstvenih razmer in zaradi velike draginje živil odsvetovati vsem onim, ki nimajo večjega, z letnega kapitala na razplago.

b) tuje.

* **Velikanski škandal** se je primeril včeraj v parlamentu v Budimpešti. Mažarski poslanci so dejansko napadli rumunskega poslanca Vajdo, ga pretepli in ga vrgli iz dvorane, potem iz garderobe in končno iz hiše.

* **Dr. Lueger**, ki je bil na Dunaju izvoljen v dveh okrajih je sprejel kandidaturu v Hitzing-u. S tem je prost rotovski volilni okraj. Govori se, da hoče tukaj kandidirati bivši železniški minister pl. Wittek.

* **Jubilejska bolnišnica.** Dunajska občina je opustila misel na prireditve razstave v proslavo 60 letnice vladanja našega cesarja: namesto vseh slavnosti podarila je 10 milijonov kron v svrhu zgradbe bolnišnice za dunajsko mesto. Bilo je do sedaj v tem oziru na Dunaju veliko pomikanje. Posebno otroških bolnišnic za dojenčke nedostaja v mestu. — Tudi v naši bolnišnici vladajo vsled pomankanja prostora in zdravniških moči naravnost neznosne, za moderno mesto sramotne razmere. Potrebno bi bilo, da bi zgradilo tudi pri nas mesto svojo bolnišnico. Seveda se pri nas troši denar rajši za slavnosti in druge podobne priredbe in brezpomembne naprave, kakor pa za prepotrebne zdravstvene zavode.

Prosveta.

V založništvu L. Schwentnerja v Ljubljani le izšla brošura „Zum Geschick meiner Broschüre „Der Alpinist und Geograph Eduard Richter“ von Johannes Frischaut“. Znan je nam Slovencem nemški turist in turistiški pisatelj vseučil. profesor dr. Frischaut. Saj se je za razvoj slovenske turisticke v Savinskih in Solčavskih planinah bolj zanimal kakor kak domačin, vse pa iz ljubezni do turisticke in lepote naših planin. Pri graških Nemcih je že vsled tega dobil črno piko. Potem pa se je še celo osmelil oceniti svojega tovariša Eduarda Richterja, kot geografa in turista, ki je kot tak v svojih spisih napravljaval prav neopustnih in težkih hib. To pa je Frischautu izpodkopal tla. Ruvati je začelo proti njemu nemško dijaštvo, pridružilo se mu je profesorski zbor, baje tudi slovenski profesorji niso zaostali — in Frischaut je moral iti v pokoj. Vse to popisuje Frischaut podrobno v sedaj spisani brošuri, ki je zanimiva že po tem, ker nam kaže nemški značaj kakor ga slika Nemeč — rojak, ki ta značaj gotovo dobro pozna.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Na Dunaju, dne 9. junija 1907.

Ker je padlo v zadnjem tednu precej dežja, upajo na boljšo letino, kakor pred časom. Zato so cene žitu padle po 10 v in celo več. Cene so prej neprestano stopnjevale, sedaj polagoma padajo. Vsakih 50 kg je veljalo danes na Dunaju:

Pšenica, tiška, 78 do 82 kg K 10-60 do K 11-10; banaška 76 do 79 kg K 10-25 do K 10-65; viselburška in rabska 76 do 80 kg K 9-70 do K 10-05; slovaška in štiterska K 9-55 do K 10-; marfeldska in ostala nižeavstrijska 75 do 79 kg K 9-65 do K 9-95.

Rž, slovaška 72 do 74 kg K 8-30 do K 8-50; štiterska 71 do 73 kg K 8-25 do K 8-40; peštanska 72 do 74 kg K 8-35 do K 8-55; razna ogrska 72 do 74 kg K 8-20 do K 8-50; avstrijska 71 do 74 kg K 8-25 do K 8-50.

Ječmen za pičo K 7-10 do K 7-50.

Koruza, ogrska K 6-20 do K 6-40, cinkantinska K 7-30 do K 7-70.

Oves, najboljše vrste K 8-35 do K 8-70; prve vrste K 8-30 do K 8-40; srednje vrste K 8-05 do K 8-30.

V Budapešti je bilo do opoldne prometa za 10.000 meterskih stotov, v zalogi na zapadnem kolodvoru za 39.229. Samo ta teden je bilo pripeljanega 145.477 meterskih stotov, od tega transit 9159. Cene sledeče za vsakih 50 kg:

pšenica za oktober	K 10-27 do K 10-28
rž	8-42 " 8-43
oves	6-86 " 6-87
koruza julij	5-80 " 5-81

koruza za maj 1908 K 5-79 do K 5-80

ogrsčica „ avgust „ 16-20 „ 16-30

Popoldne ob 5. so bile cene take:

pšenica za oktober K 10-29

rž „ „ 8-46

oves „ „ 6-89

koruza „ julij „ 5-83

Meso. Pripeljanega je bilo na dunajski trg skupno nad 40.000 kg govejega mesa, blizu 8000 kg telečjega, nad 21.000 kg svinjskega. Ostalega le manj. Cene so bile precej stalne, in sicer za vsak kg ne vračunši užitninsko doklado take:

goveje meso prednje K — 96 do K 1-60

„ „ zadnje „ 1-20 „ 1-96

„ „ angl. „ 1-40 „ 2-20

telečje „ „ — 80 „ 1-90

kostrunovo „ 1-16 „ 1-20

svinjsko „ 1-28 „ 1-70

teleta kg „ 1-04 „ 1-60

kostruni „ „ — 92 „ 1-12

prašiči „ „ 1-20 „ 1-40

Jajca so bile ta teden malo boljše v ceni. Tudi za izvoz se je prvič po dolgem času nakupilo več robe. Cene: jajca s kmetov 81 komadov za 4 K. V zabojih: jajca iz Bačke K 69— do K 170—, ostala prima iz Ogrske K 68— do K 70—, sedmograška pristna K 67—, izbrana K 69—, bolgarska K 70—, ruska K 66— do K 68—, južnoruska K 70— do K 71—.

Surovo maslo je v cenah precej padlo, ker je bilo pripeljanega. Za vsakih 50 kg so plačevali:

prima čajno K 130— do 135—

„ z dežele „ 100—

Špirit je notiral ta teden povprečno K 54-50 do K 55-20, melasni špirit K 53-50 do K 54-20. — Danes je bil prodan po K 55-40 D in K 55-80 Bl. Vendar so bile cene tekom dneva nestalne.

Konji. Pripeljanih samo 420, med tem 95 za mesarje. Prodali so jih tako: konji za kučiranje K 500— do K 900—, lažji za vprego K 250— do K 380—, težki za vprego K 700— do K 1100—, konji za klavnico K 70— do K 160—.

Mrva in slama. Na trg pripeljanega 19 vozov mrve in 13 vozov slame. Plačevali so vsakih 100 kg:

travniška mrva K 7-20

slovaška „ K 8— do K 8-80

ogrska „ 6— do K 7-60

slama „ 5-60 do K 6—.

Repno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 89— D, K 90— Bl.

Laneno olje vsakih 100 kg K 75-50 D, K 76— Bl prompt per vagon ab Dunaj.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaško rafinirano brez soda, prompt K 10-50 D, K 11— Bl. ab Trst, transito; gališki, Standard White prompt K 29— oziroma K 29-50, ab Dunaj pro vagon; isto K 30-50 oziroma K 31— po berlih; isto vodnočisto prompt K 30— oziroma K 30-50 ab Dunaj pro vagon; po berlih po K 31-50 oziroma K 32—.

Mast. Vsakih 50 kg: svinjska, domača s sodom vred prompt K 76-50 oziroma K 77—; špeh, beli, brez zaboja prompt K 68— oziroma 69—; loj prompt K 41— oziroma K 41-50.

Kava vsakih 50 kg:

Santos Princes	K 50— D do K 52— Bl.;
„ Superior	46— „ 48—
„ Good Average	44— „ 45—
„ Regular	41— „ 42—
„ Perl Princes	54— „ 56—
„ Perl Superior	51— „ 53—
„ Perl Good	49— „ 51—

Škrob za vsakih 100 kg: najboljše vrste K 28-75 oz. 29-25; prve vrste K 27-75 oz. 28-25; škrobina moka: prve vrste K 28-75 oz. 29-25 prompt ab Dunaj.

Usnje. V zadnjih letih so cene usnju neprestano rasle. Strojari so se izgovarjali na visoke cene surovih kož. Te cene se sicer niso posebno znižale v zadnjih tednih, a cene usnju vzlic temu padajo. Vsaj nemške tovarne dajejo svoje usnje zdaj ceneje.

Triglav, hotelska družba z omejeno zavezo na Kranjskem se je ustanovila v svrhu hotelskega podjetja v Bohinjski Bistrici. Družba je ustanovljena v smislu zakona od 6. sušca 1906 d. z. 58. Ustanovna glavica je določena

na 300.000 K. Najmanjši delež znaša 500 K, dalje so se določili deleži po 1000 K, 5000 K in 10000 K. Deleži se glasijo na ime. Že to sezono se namerava pričeti z obratom hotelskega podjetja v Boh. Bistrici, kjer je družba kupila od železniškega ministrstva velik hotel z gospodarskimi poslopi vred in vse stavbe stavbenega podjetnika Ceconija, ki so med gradnjo železnice služile kot stanovanjaj n pisarne gradbenega vodstva in uradništva. Nakupljeno zemljišče meri krog 8000 m². Namerava se tudi zgraditi velik hotel prav ob bohinjškem jezeru. — Stvar je velike važnosti z narodnega stališča kakor tudi v narodnogospodarskem oziru. Naval tujecev v Bohinj in na Bled bo od leta do leta mogočnejši. Zato mora vspevati vsako hotelsko podjetje, ki je na solidni podlagi in opremljeno z vsem komfortom. Ako torej Slovenci zamudimo priliko, ki se nam ponuja, je prav gotovo, da zavzame pripravljeno mesto zopet — tujec. — Veselo znamenje je, da so se ob tem slovenskem podjetju združile vse stranke vseh slovenskih kronovin, kar je nov dokaz, da je tako združenje ne samo mogoče, ampak da je za življensko existenco našega naroda neohodno potrebno ter edino upravičeno združenje tudi v političnem oziru. Vsako drugo strankarsko združenje je obsojati.

Zakon o trgovini z vinom in moštom, ki ima namen preprečiti prodajo umetnih in ponarejenih vin, je 12. t. m. dobil najvišje potrjenje. C. kr. kmetijsko ministrstvo pripravlja izvršilne navedbe k temu zakonu in ko bodo te gotove, stopi zakon v veljavo. V primerem času priobčimo vsebino tega zakona, ki je izredno važna za vse vinogradnike.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu. Eno leto obstoji ta mlada slovenska zadruga. Nihče se ni nadejal, da bo v tako kratkem času dosegla tako krasnih uspehov. V prvih 7 mesecih to je do 31. grudnia 1906, imela je zadruga prometa 1,274.584 K. Zadrugnikov ima danes 457. Hranilnih vlog se je vplačalo 525.736 K a dvignilo 153.800 K. Posojil je izplačala zadruga v prvem letu 351.410 kron. Zadruga goji zlasti teleške hranilne vložke, ki so jako pripravi za delavce, uradnike i. dr. Ko vloži 260 tednov po 1 K, naraste mu vložek na 300 K. Ta način hranjenja je priporočati vsem staršem, ki hočejo, da svojim otrokom kaj prištedijo. Ravnotako važne so hišne hranilne škrinje, ki smo o njih že razpravljali v našem listu. Upravičene so nade, da postane trgovsko-obrtna zadruga važen in krepak denarni zavod, kar bo na veliko narodno-gospodarsko korist vseh tržaških Slovencev in Hrvatov.

Češko zadrugništvo. V osrednji zvezi gospodarskih zadrug na Češkem je bilo koncem leta 1906. združenih 1258 zadrug. Od teh je bilo 1039 raiifeizenskih posojilnic. Zveza čeških gospodarskih društev v Sléziji je štela koncem 1. 1906. 74 zadrug članic, med temi je bilo 46 raiifeizenk.

Zveza dalmatinskih zadrug se je ustanovila v Splitu. Kakor znano so bile doslej dalmatinske zadrug članice slovenske „Zadrugne zveze“ v Ljubljani. Zvezi dalmatinskih zadrug je doslej pristopilo 30 zadrug.

Somišljeniki!

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

Prva

domača dolejska žganjarna

Ivan Rakoše i. dr.

Straža-Toplice

priporoča

Slivovko navadno K 1— lit.	Tropinovec navad. K 1— lit.
„ III. „ 1-10 „	„ III. „ 1-10 „
„ II. „ 1-30 „	„ II. „ 1-20 „
„ I. „ 1-60 „	„ I. „ 1-40 „
Drožnik III. „ 1-30 „	Brinjevec III. „ 1-40 „
„ II. „ 1-50 „	„ II. „ 1-30 „
„ I. „ 1-80 „	„ I. „ 2— „

Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K = 1/10 litra.

Spezialiteta **„Slovenec“** narodna grenčica narodni liker od K 1-10 do K 1-20 liter.

Destilacija vsakovrstnih najfinejših likerjev od K 1— do K 1-60 liter.

Uvoz in izvoz čajnega ruma od K 1— do K 2— liter i. t. d., i. t. d.

Odpošilja se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepokvarjena posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franko Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!